

Kinderen die lachen en zweten tegelijk

De kinderen zijn al naar huis. 'Heb je eigenlijk gehoord dat ze je vroegen niet met schoenen op het kleed te lopen?' lacht Martin Bootsma. Drie kwartier eerder, bij binnenkomst, was de klas en de centrale ruimte van de A. Bekemaschool gevuld met zijn groep 8. Overal geluid, overal actie en overleg – behalve misschien in de techniekhoek waar een jongen ijverig aan de slag is met een elektrisch circuit. 'Nee, ik heb veel gezien en gehoord, maar dat verzoek is niet tot me doorgedrongen.'

Het is woensdagmiddag, voorjaar. De knoppen in de bomen staan op knappen rond het Duivendrechtse schoolplein. De zon valt scheef het lokaal binen en ik zie veel meer dat me niet eerder opviel. Dat kleed. Met het alfabet erin gewezen. Hierop stonden eerder twee lange meiden op kousenvoeten te spellen. Ze sprongen van letter naar letter. 'Cherrytomaat', 'chirurgisch', maar ook 'chirurgijn'. Het laatste woord werd met een korte 'ei' gespeld. "Dat kun je niet aan het woord horen", had Martin gezegd. "Het is een weet-woord. Gewoon onthouden, dus."

— GEERT BORS

Een van die twee meisjes is dyslectisch, legt hij mij nu uit. "Maar als ze mag bewegen, zie je hoe goed het gaat met spellen. Gardner noemt dat 'match and stretch': ga eerst lekker leren via een leerstijl die je past en probeer hetzelfde onderwerp daarna bij de kop te pakken met een leerstijl die wat spannender voor je is."

O ja, de leerstijlen van Dunn en Dunn, aangevuld met Howard Gardners meervoudige intelligenties: 's ochtends had schoolleider Marco Dekker me alles verteld over de didactiek van Dunn en Dunn, die anderhalf jaar geleden geïntroduceerd is en inmiddels in alle haarvaten van de school terugkomt.

"Het begint vanuit didactiek", zei Marco ferm, kort nadat we elkaar de hand hadden geschud. "Daarmee komt er ruimte voor het pedagogische: het handelen van de leerkracht." De schoolleider noemt het didactische vakmanschap en de structuur die het op individuele

krachten geënte leerstijlmodel biedt, als twee cruciale middelen die de leraar en zijn leerlingen de creatieve, pedagogische vrijheid geven het goed met elkaar te hebben. Bij de principes van het kind zegt hij die nadruk nog te missen.

De lezing van Bas Levering - Hoe de pedagogiek uit de lerarenopleiding verdween en wat er daarna overbleef? (zie hetkind.org) - indachtig, had ik geantwoord dat het pedagogische mijns inziens meer behelst dan het handelen van leerkrachten. Het gaat om fundamentele vragen als 'Hoe verhoudt een kind zich tot een volwassene? Wat is ontwikkeling? Waarom en waartoe voeden wij op?'

We vonden elkaar in de constatering dat er zelfs onder een doortimmerd didactisch model een diepere laag verborgen ligt: de oriëntatie die bepaald had dat Dekker en zijn team gekozen hadden voor – voorlopig als eerste en enige in Nederland – het Amerikaanse model van Dunn en Dunn, waarvan het dichtstbijzijnde expertisecentrum in Denemarken te vinden is.

Kwaliteit, een moreel kompas, een verantwoordelijkheid voor de samenleving. Ja, die principes draagt Marco ook:

Maar wat hij vooral wil weten is wat jou als leerkracht drijft je vak uit te oefenen. En of dat ieder kwartier een keer terug komt. Waar zie ik je drive en je plezier terug in je klas?

Ik heb als bezoeker vandaag alleen maar plezier en drive gezien en zeker niet alleen bij de leraar. Ik heb kinderen kaarten van Europa over luchthavens, graanschuren en overstromingsgevaar zien interpreteren, zoals ik het nog niet in 3 vwo kon. Ik heb kinderen een schilderij van een meisje uit de Gouden Eeuw zien bestuderen op de manier van fotodetective Hans Aarsman en kunstkenner Joost Zwagerman. Ik heb lacunes in mijn eigen geopolitieke kennis bijgespijkerd horen worden; wat de Russen hebben met dat vreemde, geïsoleerde stukje Rusland bij Kaliningrad aan de Oostzee. Ik heb kinderen zien zweten en lachen tegelijk. Ik heb een leraar zien genieten, omdat zijn kinderen zelf kwamen tot ontdekkingen die hij pas op een later tijdstip had willen onthullen.

En wat ik dus niet gezien had, was dat midden op dat alfabetkleed het logo van de school stond. Een compleet eigen didactisch instrument met een pedagogisch doel, bijna metaforisch geweven in de structuren van de school. En daar ben ik dus met mijn lompe laarzen overheen gebanjerd.

Geert Bors is redacteur bij hetkind en schreef eerder het boek 'De gemotiveerde leerling' i.s.m. Luc Stevens.

Leraar van het jaar, wat zeg je dan?

Martin Bootsma werd in 2011 verkozen tot Leraar van het jaar in het PO. De prijs en het aanverwante circus bracht hem de eerste weken op talrijke plaatsen. Overal mocht hij zijn zegje doen. Maar wat vertel je dan?

In een artikel in het Parool, nog voor je uitverkiezing, vertel je dat je wilt uitdragen 'wat voor geweldig vak het leraarschap is', en dat 'je meer energie krijgt dan je erin stopt'. Waar krijg jij energie van?

"Er is iedere dag wel iets. Het begint ermee dat wij als school werken met de leerstijlen van Dunn en Dunn. We houden er rekening mee dat ieder kind zijn eigen manier van leren heeft. Ik wil mijn leerlingen bewust maken van hoe ze leren, ik geef ze een eigen verantwoordelijkheid in de manier waarop ze iets tot zich nemen, in de keuzes die ze maken. Je ziet dat als kinderen eigen keuzes maken, de betrokkenheid en de zin om te leren toenemen. En als ik dan, zoals iedere dag, op de fiets naar huis de schooldag doorneem, licht er altijd wel iets moois op."

Nast de grote uitreiking, de interesse van de media was er ook een bezoek aan premier Rutte in het torentje. Maar wat lichtte er voor jou in de klas op?

"Ik haal vaak veel uit de denkoefening, een vast onderdeel waarbij ik de kinderen vrij laat denken over bijvoorbeeld de overeenkomsten tussen een tomaat en een fiets. Na die oefening gaan we door met taal en rekenen. Maar wat nu in me opkomt, is een meisje dat zeven jaar op een andere school gezeten heeft en altijd te horen kreeg dat het vooral met lezen helemaal niks was. Bij de eerste keer 'begrijpend lezen' had ze moeite met een halve zin. Ik heb niks gezegd. De tweede keer ging ze verder. Er kwam een tweede zin en ze was met de derde bezig. Ik kwam even bij haar staan en zei alleen maar 'fantastisch'. Ze draaide haar gezicht in opperste verbazing. Die blik: hè, iemand zegt dat ik iets kan? Dat had ze jaren niet gehoord. Ik vind het heel belangrijk in een leerproces te vieren wat goed gaat."

Voor iemand die zou overwegen leraar te worden: is die positieve energiebalans er vanaf je start als leraar geweest?

"Waar het om gaat, is het positieve dat je meemaakt te

laten prevaleren. Te kijken naar wat lukt. Je blik moet gericht zijn op het grotere plaatje: dat van ontwikkeling, die van jou en die van je kinderen. In die zin nam ik mijn officiële nieuwe rol als ambassadeur voor het onderwijs ook serieus. Vorig jaar zomer zat ik in een trein tegenover twee jonge vrouwen met een juridische achtergrond. Ze vroegen wat ik deed. Ik begon te praten over mijn kinderkamp. Het werkte blijkbaar aanstekelijk: kort geleden kreeg ik een mail van een van hen. Ze gaat de Pabo doen. Als iedere leraar nou aan één ander zou kunnen overbrengen waarom ons vak zo mooi is, hadden we geen lerarentekort meer."

Afgezien van deze prijs, wanneer weet je nou dat je het goed doet?

"Dat heeft vooral te maken met hoe je praat met elkaar op school, elkaar constant evalueert; hoe je blijft leren, ook als team. En de kinderen houden je scherp. Een verslaggever grapt: 'Nu zul je wel stoppen, op je hoogtepunt?' Wanneer je denkt in termen van ontwikkeling, is er geen hoogtepunt. Je kunt altijd meer, verder, dieper."

Wat wil je dat jouw kinderen meenemen, als ze weggaan uit groep 8?

"Natuurlijk hoop ik dat ze terugkijken op een tijd waarin ze veel plezier gehad hebben en veel geleerd hebben. Maar vooral ook dat ze ontdekt hebben, hoe ze zelf het beste tot leren komen. En dat ze zelf verder kunnen op basis van vragen als 'wie ben ik?' en 'wat wil ik?'. Het is uit zelfkennis en zelfvertrouwen in je eigen kunnen, dat je kracht put."

Weet je ook dat dat gebeurt?

"Het contact met mijn leerlingen is intensief. De jaren 7 en 8 zijn bij ons op school één groep. In die twee jaar ontstaat er veel vertrouwen. Er zijn verbazend veel kinderen die in een latere fase, bijvoorbeeld op het hbo, met mij komen overleggen. Gewoon even leven, kijken of we er hetzelfde over denken. En dan was er Kerst, een paar jaar terug: ik was toevallig bezig de tafels op school te dekken voor het kerstdiner, toen er twee oud-leerlingen binnen kwamen. Ze begonnen ongevraagd mee te helpen. Ja, dan denk ik: dat is geen toeval."

'Ik heb vandaag alleen maar plezier en drive gezien en zeker niet alleen bij de leraar'

Ook voor ouders!

● Veel leerkrachten komen af op het verhaal van Kanamori. Zij zijn in de afgelopen jaren al vaker geconfronteerd met beelden uit de documentaire over de werkwijze van Kanamori en willen hem graag ontmoeten. Maar zelf hoop ik ook dat ouders de weg naar 'meester' Kanamori zullen vinden. Juist ouders. Omdat deze bijzondere man ook voor hen een helder verhaal heeft.

In Japan, het land van Kanamori, geldt voor jongeren een hoge prestatie standaard. Je moet op specifieke universiteiten specifieke opleidingen doen om precies dát werk te doen wat je wilt. En anders heeft het geen zin. De druk is enorm.

Het zelfmoordpercentage onder jongeren is schrikbarend hoog. Een prestatie standaard kennen we in Nederland ook. Ook hier, in het Nederlandse onderwijssysteem worden kinderen van jongs af aan vergeleken. Met elkaar en met de gemiddelde waarden. De belangrijkste motivatie lijkt om dat gemiddelde te ontstijgen. Wat in zichzelf een wetenschappelijke onmogelijkheid is.

Kinderen mogen niet naar het vmbo, doorstuderen is de norm. Een eendadig basisonderwijs moet tenminste havo-vwo zijn en in groep 8 bezoekt een toenemend aantal kinderen

CITO-trainingen. Allemaal om te voldoen aan externe prestatiestandaarden.

Het is de vraag of dit helpt. Het is voor mij ook de vraag of dit aansluit bij dat wat werkelijk belangrijk is voor ouders: het geluk van hun kinderen. Wanneer je een ouder vraagt wat hij zijn kinderen op lange termijn toewenst, is dat vooral geluk.

Laat Kanamori daar nu precies zijn boodschap op richten. Kanamori zegt: "als één kind niet gelukkig is, is niemand gelukkig". In zijn levenslessen benadrukt hij de eigen verantwoordelijkheid, de eigen zelfstandigheid en het belang

van geluk bij kinderen. Hij daagt de kinderen uit om van toegevoegde waarde te zijn voor hun omgeving. Dat vergt een andere basishouding naar kinderen. Een basishouding die voor leerkrachten van belang is, maar zeker ook voor ouders. Het zou betekenen dat kinderen zich kunnen ontwikkelen tot wie ze in hun kern zijn. Het zou leiden tot kinderen die je om een (maatschappelijke) boodschap kunt sturen en die daarvoor eigen verantwoordelijkheid dragen. Waarschijnlijk worden ze er zelfs gelukkiger van. En daar lijken we allemaal belang bij te hebben.

Mark Weghorst, Ouders & Onderwijs Twente

Het begin van

● En als ik niet meer huil als ik de nevel zie over de stille velden. Hoe de zon zijn stralen breekt uit gaten in de lucht. Hoe vogels strepen trekken in hun vlucht. Als ik daarvan niet meer huil, wil ik dan nog wel bestaan? - Bram Vermeulen 'De beuk er in'

Is de wereld die we doorgeven aan de volgende generatie net zo mooi als toen wij hem kregen van onze ouders? Dat is de vraag die mij in mijn werk inspireert. Liefst zou ik de wereld een stukje mooier achterlaten.

Dat wat kinderen op school leren, bereidt hen voor op het moment waarop zij de verantwoordelijkheid dragen voor de wereld. Doen zij dat met de kennis van gisteren? Met de in-

zichten van vandaag? Of met de mogelijkheden van morgen? In een tijdperk waarin ontwikkelingen elkaar in sneltreinvaart opvolgen, is het zaak over vaardigheden te beschikken waarmee je dat tempo de baas bent. Het gaat er al lang niet meer om wat je leert. Het gaat er om hoe je leert.

Wat mij inspireert in het onderwijs is hoe je kinderen in hun kracht plaatst, gelukkig laat zijn en van daaruit in staat stelt keuzes te maken en te leren. Het begint en eindigt bij het kind. Dat trof mij in wat ik las over Mr. Kanamori. En dat raakt mij bij Georges Lopez, leraar aan de dorpschool Etienne-sur-Usson (Uit de film Etre et avoir 2002).